

*Oleksandra Popova,
PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), associate professor,
Department of Translation, Theoretical and Applied Linguistics,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
26, Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine*

CONTEXTUAL APPROACH AS DETERMINANT OF PROFESSIONAL AND SPEECH TRAINING INTENDED FOR FUTURE TRANSLATORS OF CHINESE LANGUAGE

The article is devoted to the problem regarding the realization of the contextual approach within professional and speech training intended for the future translators of the Chinese language within university pedagogical education. The use of the designated approach is conditioned by some contradictions between the abstract and sign discipline of Translation Studies and the real and practical activity relating to the future professional activity of an interpreter / a translator; individual character of mastering knowledge and experience during an educational period, obtaining linguistic and speech skills, integrated skills to perform all kinds of translation in the mode of professional team (collective) work; organization forms of educational and cognitive activity while teaching translation theory and practice based on these disciplines: major foreign language, minor foreign language, Linguocountry Studies and forms of professional and speech activity of a translator; the urgency of professional and speech training of a competent translator and insufficient elaboration of didactic supply for the assigned training. The essence and structure of the contextual approach are analyzed in the article. The contextual approach covers competence contents of the profession – the development of certain knowledge and skills, the present abilities to perform professional duties as well as necessary professional qualities obtained by the end of university training which enable successful professional beginning. The term “context” is understood as pedagogical discourse, active background against which professional and speech training intended for the future translators-orientalists is realized. Professional context influences the entire training process, modifies and transforms it, forms additional content in co-operation with the participants of this process, ensures maximal approach to the profession through the aggregate of all the educational factors. In this connection, it is proposed to direct educational process to the development of professional motivation – consecutive adaptation of the future translators of the Chinese language to translator’s activity by means of academic activity. Thus, the contextual approach within the experimental investigation facilitates the kind of training and teaching in the process of which disciplinary (subject) alongside with social (professional experience of specialists) contents of specialist’s professional activity in combination with abstract knowledge as sign systems are modelled with the help of didactic means.

Keywords: contextual approach, professional and speech training, the future translators of the Chinese language, translators-orientalists, university education, quasi-professional activity.

Подано до редакції 27.08.2015

УДК: 378+373.2+81'233

*Тетяна Михайлівна Степанова,
доктор педагогічних наук, професор, декан факультету розвитку дитини,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського,
вул. Нікольська, 4, м. Миколаїв, Україна*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті автор розкриває сутність поняття «мовленнева культура майбутніх вихователів», «професійно-мовленнева культура майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів», «професійно-мовленнева діяльність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів». Автор обґрунтовує педагогічні умови формування професійно-мовленневої культури майбутніх вихователів в процесі їхньої професійно-мовленневої діяльності.

Ключові слова: мовленнева культура, професійно-мовленнева культура, професійно-мовленнева діяльність, педагогічні умови.

Постановка проблеми та її актуальність. На сучасному етапі розвитку суспільства підготовка фахівців до освітньої діяльності набуває особливого значення. Новою редакцією Базового компонента дошкільної освіти передбачено навчання дітей дошкіль-

ного віку як рідної, другої, так й іноземної мови за бажанням батьків. Проте, це вимагає спеціальної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи з дітьми дошкільного віку. Оволодіння професійно-мовленневою культурою є

чинником успішності майбутніх вихователів у професійно-мовленнєвій діяльності в дошкільному навчальному закладі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи культури мовлення і мови розроблено вченими О. Ахманова, Н. Бабич, І. Білодід, Л. Булаховський, В. Виноградов, Б. Головін, С. Єрмоленко, М. Жовтобрюх, М. Ілляш, А. Коваль, В. Костомаров, М. Пилинський, О. Потебня, І. Синиця, М. Сулима, Л. Щерба та ін.). Науковцями (Н. Бабич, О. Біляєв, М. Вашуленко, Б. Головін, І. Голуб, С. Єрмоленко, В. Капінос, А. Коваль, Т. Ладиженська, Т. Панько, М. Пентилуок, О. Пономарів та ін.) вживаються поняття «культура мови» і «культура мовлення».

Метою статті є з'ясування сутності понять «мовленнєва культура майбутніх вихователів», «професійно-мовленнєва культура майбутніх вихователів»; об-

ґрунтування педагогічних умови формування професійно-мовленнєвої культури майбутніх вихователів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «культура мови» і «культура мовлення» є визначальними у з'ясуванні сутності терміносистеми «мовленнєва культура майбутніх вихователів». Наукові дискусії, які точаться навколо тотожності та розмежування означених понять, є цілком виправданими, оскільки фактично мова і мовлення є елементами мовленнєвої діяльності, підлягають вивченню лише в межах мовленнєвої діяльності, характеризують ступінь навченості мовної особистості організовувати процес мовленнєвої діяльності (мовленнєва комунікація), досягати певної мети комунікативного акту (комунікативна інтенція) та визначають сукупність умінь і навичок особистості в процесі комунікації використовувати мовні та немовні засоби виразності. З'ясуємо ключові позиції у тлумаченні понять «культура мови» та «культура мовлення» за Л. Мацько.

Таблиця 1.

Співвідношення понять «культура мови» і «культура мовлення» (за Л. Мацько)

Культура мови	Культура мовлення
Фіксованість і наявність норм в мовленні конкретного мовця	Вільність у виборі мовців, створення мовною особистістю «мовної аури» навколо себе
Усвідомлене ставлення до мови	Мета й обставини спілкування
Вивчає особливості використання мови	Повнота розуміння мовної одиниці і володіння законами логіки при створенні текстової продукції
Регламентация мовленнєвої діяльності з нормативних позицій	Урахування мети й обставин спілкування, вміння поводитись у конкретній ситуації
Утвердження лексичних, граматичних, стилістичних, орфографічних літературних норм.	Грамматична й стилістична грамотність, система норм літературної мови

Як бачимо з таблиці, Л. Мацько визначає «культуру мови» як рівень сформованості літературної мови, в свою чергу «культуру мовлення» – як «рівень лінгвістичної компетенції сучасних мовців, соціальний та особистісний аспекти їх культуромовної діяльності» [2, с. 5-9].

Зважаючи на розбіжність у трактуванні понять «культура мовлення» та «культура мови», О. Заболотська визначає культуру мови як «самостійну лінгвістичну дисципліну, що вивчає стан і статус норм сучасної літературної мови та рівень лінгвістичної компетенції її носіїв». Відповідно, «культуру мовлення» вчена витлумачує як «досконале володіння мовою, її нормами, вміння правильно, точно й виразно передати свої думки, послуговуючись усіма засобами мови» [3, с. 156-157]. Поняття «культура професійного мовлення вчителя» витлумачується ученою як певна якість володіння літературними нормами, знання, уміння та навички користуватися в процесі професійної діяльності «виражальними засобами дотичними мети й змісту мовлення, що визначаються сучасним освітнім ідеалом та є однією з найістотніших складових їхньої професіограми та вияву індивідуальності» [3, с. 160].

Культура мовлення та культура мови є чинниками професійно-педагогічної діяльності фахівців. Ученими досліджено різні аспекти підготовки до професійно-педагогічної діяльності майбутніх вихователів в дошкільних навчальних закладах: навчання дошкільників української мови (А. Богуш, Т. Котик), економічного виховання дошкільників (Н. Грама), майбутньої читацької діяльності (Л. Гурович, А. Зрожевська, Т. Потоцька), роботи з сім'ями дошкільників (Т. Жаровцева), педагогічного менеджменту (Г. Закорченна) та самоменджменту (В. Мусяченко-Репська) в дошкільній освіті, педагогічної практики (Є. Прохорова), народознавчої роботи в дошкільному закладі (на матеріалі народної математики) (Л. Плетеницька), естетичного виховання дошкільників засобами українського народного декоративного мистецтва (О. Поліщук), навчання техніки читання дітей 6-7 років (Н. Ковальова), формування риторичної культури (В. Тарасова), виховання у дошкільників навичок здорового способу життя (В. Нестеренко); педагогічної підтримки дітей дошкільного віку (Н. Колосова), використання комп'ютерних технологій в організації пізнавальної діяльності старших дошкільників (І. Мардарова, О. Чекан), формування методичної культури (І. Княжева) та ін.

Професійно-педагогічна діяльність вихователя дошкільного навчального закладу, за Т. Савінською, є специфічною діяльністю, яка опосередковує взаємовідносини вихователя дошкільного навчального закладу і дітей у педагогічній системі; спрямована на розвиток, виховання, навчання дітей дошкільного віку з урахуванням їхніх вікових, фізіологічних, психологічних особливостей і пов'язана з різними видами діяльності дітей і спілкуванням [4, с. 35].

Складовою професійно-педагогічної діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів є професійно-мовленнєва діяльність. Професійно-мовленнєву діяльність майбутніх вихователів, слідом за А. Богуш, розглядаємо як професійне спілкування з колегами, батьками і дітьми; використання під час комунікативно-мовленнєвих ситуацій спілкування елементів професійно-мовленнєвої культури, використання вербальних та невербальних засобів виразності; процес інтеграції засвоєних теоретичних знань, умінь і навичок з мовленнєвої діяльності, урахування специфіки професійно-мовленнєвої культури майбутніх вихователів в процесі комунікації в ДНЗ в повсякденному професійному мовленні майбутніх вихователів.

Успішність / неуспішність майбутніх вихователів у професійно-мовленнєвій діяльності визначається рівнем сформованості їхньої професійно-мовленнєвої культури.

Мовленнєву культуру майбутніх вихователів визначаємо як володіння нормами усного і писемного професійного мовлення (вимова, наголос, слововживання, використання мовних і немовних засобів виразності, вільне володіння елементами техніки мовлення (голос, дикція, артикуляція, дихання та ін.); виразність мовлення (темп, тембр, паузи, сила голосу, вживання в мовленні тропів, фразеологічне багатство мовлення та ін.).

Професійно-мовленнєва культура майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів формується в процесі професійно-мовленнєвої діяльності. Професійно-мовленнєва діяльність майбутніх вихователів визначається у словнику-довіднику з дошкільної лінгводидактики як «професійне спілкування з колегами і дітьми з використанням засобів українського мовлення в поєднанні з екстралінгвістичними засобами (мімікою, жестами, рухами)» [1, с. 46].

Професійно-мовленнєву культуру майбутніх вихователів визначаємо як вміння і навички дотримання мовленнєвої культури в професійному мовленні; використання умінь і навичок мовленнєвої культури в професійно-мовленнєвих ситуаціях в ДНЗ.

Визначаємо педагогічні умови формування мовленнєвої культури майбутніх вихователів:

- забезпечення позитивної мотивації майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до оволодіння професійно-мовленнєвою культурою;
- занурення майбутніх вихователів до активної професійно-мовленнєвої діяльності;
- комунікативно-мовленнєвий супровід фахової підготовки майбутніх вихователів;

Забезпечення позитивної мотивації досягається шляхом підвищення інтересу до майбутньої професійно-мовленнєвої діяльності, усвідомлення необхідності підвищення рівня мовленнєвої культури та розуміння залежності рівня мовленнєвої культури дітей дошкільного віку від рівня мовленнєвої культури вихователя дошкільного навчального закладу.

Занурення майбутніх вихователів до активної професійно-мовленнєвої діяльності досягається використанням мовних, комунікативно-мовленнєвих, комунікативних вправ, орієнтованих на їхню майбутню професійно-мовленнєву діяльність. Реалізація означеної педагогічної умови відбувається як у процесі аудиторних занять (лекційні, семінарські, практичні, лабораторні заняття), так і в самостійній діяльності (ІНДЗ, творчі завдання, проекти, презентації та ін.).

Комунікативно-мовленнєвий супровід передбачає методичне забезпечення процесу мовного зростання майбутніх вихователів у вишах, орієнтацію їхньої професійно-мовленнєвої діяльності на дітей.

Комунікативно-мовленнєвий супровід визначається А. М. Богуш як багатоаспектний процес взаємодії, співробітництва і діяльності педагога зі студентами, що сприяє професійному самовизначенню кожного студента, його індивідуальному професійному зростанню; галузь діяльності викладача у процесі надання допомоги у професійному зростанні, спонуканні до професійно-мовленнєвої діяльності; створення сприятливих умов для саморозвитку, самовдосконалення, самоаналізу мовленнєвої діяльності [1].

Комунікативно-мовленнєвий супровід формування професійно-мовленнєвої культури майбутніх вихователів передбачає:

- озброєння майбутніх вихователів теоретичними відомостями про чинники професійно-мовленнєвої культури;
- вироблення знань, умінь і навичок використання набутих теоретичних знань на практиці;
- піднесення рівня професійно-мовленнєвої культури майбутніх вихователів;
- навчання майбутніх вихователів правил мовленнєвої культури під час професійно-мовленнєвих ситуацій, озброєння мовленнєвими техніками впливу на аудиторію типу «людина-людина» (з батьками, співрозмовниками, дітьми дошкільного віку);
- навчання майбутніх вихователів, залежно від типу аудиторії, добирати засоби виразності, які слугують підвищенню інтересу до інформації, що повідомляється;
- формування умінь і навичок користування словниками, довідниками, онлайн-словниками, вікіпедією, електронними словниками;
- формування умінь і навичок аналізу власного мовлення на вживання в ньому жаргонізмів, діалектизмів, застарілої лексики; лексики, незрозумілої дітям дошкільного віку, ненормативної лексики та ін..;
- формування умінь і навичок аналізу мовлення співрозмовників (однокурсників, колег по роботі, дітей).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Перспективу подальших наукових пошуків вбачаємо в розробці експериментальної методики фо-

рмування професійно-мовленнєвої культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дошкільна лінгводидактика: словник-довідник: понад 600 термінів, понять та назв / упор. А. М. Богуш, К. Л. Крутій. – Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2014. – 200 с.
2. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: навч. посібник. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
3. Заболотська О. О. Теоретико-методичні засади формування індивідуальності майбутніх учителів

словесників у професійній підготовці. дис... доктора пед. наук: 13.00.04 / О. О. Заболотська. – Херсон, 2007. – 405 с.

4. Савінська Т. І. Формування готовності майбутніх вихователів до роботи з художньою літературою у дошкільному закладі. дис... кандидата пед. наук: 13.00.04. / Т. І. Савінська. – Одеса, 20015. – 209 с.

REFERENCES

1. Bohush, A. M., Krutii, K. L. (Eds.). (2014). *Doshkilna linhvodydaktyka: slovnyk-dovidnyk: ponad 600 terminiv, poniat ta nazv [Preschool linguistic didactics: dictionary: more than 600 terms, notions and names]*. Zaporizhzhia: TOV «LIPS» LTD [in Ukrainian].
2. Matsko, L. I., Kravets, L. V. (2007). *Kultura ukrainiskoi fakhovoi movy: navch. posibnyk [Culture of the Ukrainian professional language: textbook]*. Kyiv: VTs "Akademiia" [in Ukrainian].
3. Zabolotska, O. O. (2007). *Teoretyko-metodychni zasady formuvannia indyvidualnosti maibutnikh uchyteliv*

slovesnykiv u profesiinii pidhotovsi [Theoretical and methodical foundations of forming future teachers' philologists' individuality in professional training]. Candidate's thesis. Kherson [in Ukrainian].

4. Savinska, T. I. (2015). *Formuvannia hotovnosti maibutnikh vykhovateliv do roboty z khudozhnoiu literaturoiu v doshkilnomu zakladi [Forming future preschool teachers' competence of working with belles-lettres in a preschool educational institution]*. Odesa [in Ukrainian].

Татьяна Михайловна Степанова,

*доктор педагогических наук, профессор, декан факультета развития ребенка
Николаевский национальный университет имени В. А. Сухомлинского,
ул. Никольская, 4, г. Николаев, Украина*

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-РЕЧЕВОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Понятия «культура речи» и «культура говорения» являются главенствующими в определении сущности термин-носителя «речевая культура будущих воспитателей». В статье автор раскрывает сущность понятий «речевая культура будущих воспитателей», «профессионально-речевая культура будущих воспитателей дошкольных учебных заведений», «профессионально-речевая деятельность будущих воспитателей дошкольных учебных заведений». Автор обосновывает педагогические условия формирования профессионально-речевой культуры будущих воспитателей в процессе их профессионально-речевой деятельности. Речевая культура будущих воспитателей определяется как владение нормами устной и письменной профессиональной речи (ударение, словоупотребление, использование вербальных и невербальных средств выразительности; свободное владение элементами техники речи: голос, дикция, артикуляция, дыхание; выразительность речи: тембр, паузы, темп речи, сила голоса, употребление в речи тропов, фразеологическое богатство речи и т.д. Профессионально-речевая культура будущих воспитателей в статье определяется как умения и навыки речевой культуры в профессионально-речевых ситуациях в дошкольном учреждении. Профессионально-речевая деятельность будущих воспитателей рассматривается как профессиональное общение с коллегами, родителями, детьми; использование во время коммуникативно-речевых ситуаций общения элементов профессионально-речевой культуры, использование вербальных и невербальных средств выразительности; процесс интеграции усвоенных теоретических знаний, умений и навыков речевой деятельности, учет специфики профессионально-речевой культуры воспитателей в процессе коммуникации в дошкольном учреждении в профессиональной речи будущих воспитателей. Педагогическими условиями формирования профессионально-речевой культуры будущих воспитателей являются: обеспечение позитивной мотивации будущих воспитателей дошкольных учебных заведений к овладению профессионально-речевой культурой; погружение будущих воспитателей в активную профессионально-речевую деятельность; коммуникативно-речевое сопровождение профессиональной подготовки будущих воспитателей. Обеспечение позитивной мотивации достигается путем повышения интереса к будущей профессии; понимания зависимости уровня речевой культуры детей дошкольного возраста от уровня речевой культуры воспитателя дошкольного учебного учреждения. Погружение в активную профессионально-речевую деятельность достигается в процессе аудиторных и самостоятельных занятий. Коммуникативно-речевое сопровождение формирования профессионально-речевой деятельности будущих воспитателей предполагает процесс их речевого роста, ориентацию их профессионально-речевой деятельности на детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: речевая культура, профессионально-речевая культура, профессионально-речевая деятельность, педагогические условия.

*Tetiana Stepanova,
Doctor of Pedagogy, professor, Dean of the Department of Child Development,
Mykolaiv National University named after V. O. Sukhomlynskyi,
4, Nikolska Str., Mykolaiv, Ukraine*

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS' PROFESSIONAL SPEECH CULTURE FORMATION

The essence of the concepts of “future preschool teachers’ speech culture”, “future preschool teachers’ professional speech culture”, “professional language behavior of preschool teachers” is revealed. Speech culture of future preschool teachers is considered as their competence in oral and written professional language (emphasis, words use, use of verbal and non-verbal means of expression, mastery of elocution elements: voice, diction, articulation, breath); speech expressiveness (voice timbre, diction, lamprophony, use of different figures of speech, phraseological units, etc.). Professional speech culture of future preschool teachers is understood as abilities and skills of speech culture in professional speech situations at a preschool educational institution. Future preschool teachers’ professional speech culture is also considered as professional communication with colleagues, children and their parents; using elements of professional speech culture, as well as verbal and non-verbal means of expressiveness in different situations at work. It is a process of integrating the obtained theoretical knowledge, abilities and skills of speech, considering the specifics of professional speech culture of teachers in the process of communicating at a preschool educational institution. The pedagogical conditions of forming professional speech culture of future preschool teachers are the following: provision of positive motivation of future preschool teachers to master professional speech culture; immersion of future preschool teachers into active professional speech activity; communicative and speech support of the educational process. Provision of positive motivation is achieved by means of increasing students’ interest to their future occupation; understanding the dependence of preschoolers’ speech culture on the level of preschool teachers’ one. Immersion into active professional speech activity is achieved during in-door classes and students’ self-studying. Communicative and speech support of future preschool teachers’ speech culture formation provides the process of their communicative development, orientation of their professional speech activity at preschool children.

Keywords: speech culture, professional speech culture, professional speech activity, pedagogical conditions.

Подано до редакції 03.09.2015